

Det 15. ESIN årsmøde – på græsk jord

Kastellorizo – eller det antikke navn Megisti

Det græske medlem har efter nogle stille år vist sig meget aktiv, ikke mindst som vært for det årlige møde i den europæiske småø-organisation ESIN.

Årsmødets tema var 'Blue Growth' – en betegnelse for udviklingen af den 'blå' maritime økonomi – og dens påvirkning af små øer.

Blue Growth – „blå“ transportsystemer

Fra værtsorganisationens side blev der lagt vægt på drøftelsen af særligt ét aspekt af den såkaldte blå økonomi – nemlig udviklingen af maritime transportsystemer til øerne, som et værktøj til udvikling af øer ved netop at sikre adgangen til øerne.

Græske øer står overfor store udfordringer mht. transportsystemer, som er detailstyrede centralt fra Athen – hvilket har resulteret i eksempler på at mindre øer har fået frataget deres færgefart eller

fået reduceret fartplanen fra daglige afgang til enkelte afgang om ugen, uden inddragelse af de lokale øboere.

Under ESINs besøg blev vigtigheden af stabile og hyppige transportsystemer til småøer meget fysisk tydeliggjort: På vej til konferencen strandede vi på Rhodos i en tordenstorm. Da der kun er to ugentlige færgeafgange til øen (mandag og fredag – plus et antal weekendture for turister), var eneste alternativ i ugens start at tage over fastlandet via Tyrkiet med båd og bus, og ankomme med to døgn forsinkelse. Konsekvenserne af 'insularity', det engelske ord for det at være en ø – 'ø-hed' – blev dermed meget konkrete.

Blue Growth er også en diskussion af balancen mellem en blå – økonomisk – udvikling via maritime infrastrukturer over for en sikring af bæredygtighed inden for de maritime ressourcer, f.eks. det maritime økologisystem, maritim turisme, akvakultur og fiskeri.

Europas vigtigste ø?

Den græske ø-organisation HSIN understregede som værter for årets ESIN møde, at man havde valgt at lægge konferencen på Kastellorizo, da øen med sin placering tæt under Tyrkiets sydvestlige kyst udgør Europas østligste forpost mod Asien. Dermed er øen afgørende for opretholdelsen af EUs grænsezone: Uden europæisk tilstedeværelse her – i form af græske øboere – ville grænsezonens mellem Afrika og Asien løbe i dette område. Om det gør øen til Europas vigtigste ø må stå uanfægtet her... Tydeligt er det, at man her er meget bevidst om og stolt af sit græske tilhørsforhold. Kastellorizo bærer en grum historie om tyrkisk, fransk, italiensk og engelsk overherredømme, evakuering – og tæsk – med sig, men øboerne er tilbage og værner om deres græske nationalitet. Læs om ESIN: europeansmallislands.com.

Første spadestik til trafikale ligestilling

Kommentar af Dorthe Winther

Den trafikale ligestilling blev ikke en del af den egentlige finanslov, men derimod en del af den vækstpakke „Vækst og udvikling i hele Danmark“, som Regeringen fremlagde i slutningen af november.

85 mil kr. til trafikale ligestilling

I marts måned blev Økonomi – og Indenrigsministeriets analyse om konkurrencemæssig ligestilling af små øer og ø-kommuner fremlagt. Analysen handlede om det såkaldte 'landevejsprincip', dvs. princippet om at det skal koste det samme at sejle med færgen som at køre en tilsvarende strækning på en landevej. Indførsel af 'landevejsprincippet' ville, som det fremgik af den udarbejdede analyse og rapport, koste 281 mil. kr. at gennemføre.

I folketinget var man enige om, at indførsel af 'landevejsprincippet' var en af de ting, der virkelig kunne skabe udvikling på de små og lidt større øer, og inden valget pågik der politiske forhandlinger om, hvorledes 'landevejsprincippet' kunne udmøntes. Den daværende SR-regering fremsatte i pressen et forslag om at afsætte 133 mil. kr. til indførsel af landevejsprincippet uden for højsæsonen. Efter valget har der været skiftende udmeldinger fra forskellige partier om, hvad det nu var, man havde – eller ikke havde – lovet.

Men med fremlæggelse af vækstpakken blev det klart, at der er afsat 85 mil. kr. i 2017 og frem og 42 mil. kr. i 2016. Man må således forvente en begyndende implementering af 'landevejsprincippet' midt i 2016, såfremt denne del af vækstpakken vedtages i Folketinget. De 48 mil. kr., som 'var til overs' fra nedsættelse af godstaksterne, er indregnet i de ovenfor nævnte beløb.

Landevejsprincip med lokale tilpasninger i samarbejde med øboerne!

Jeg skal da ikke lægge skjul på, at det er med en vis lettelse, at jeg kunne konstatere, at der nu er taget hul på 'landevejsprincippet'. Det havde næsten ikke været til at bære, hvis vi efter al den snak, det politiske pres og de mange løfter ikke i det mindste var kommet i gang.

For det er sådan jeg ser det. Man har taget første spadestik af 'landevejsprincippet' med afsættelse af knapt en tredjedel af, hvad det i realiteten vil koste at indføre 'landevejsprincippet'. Så langt – så godt, men det er vigtigt at slå fast, at vi ikke er i mål. Vi er nødt til fortsat at yde et politisk pres på, at vil man trafikale ligestilling i Danmark – vil man udvikling i hele Danmark – ja så må de sidste millioner med om bord.

Når det så er sagt, så skal vi selvfølgelig få mest muligt ud af de penge, der nu er til rådighed til nedsættelse af færgetaksterne. Vi havde selvfølgelig gerne set den fulde landevejsmodel – for det ville være så nemt at regne med både for færgeelskaberne, kommunerne og passagererne. Men med de nuværende midler er det vigtigt, at de dels er øremærkede til nedsættelse af færgetaksterne, og at der dels inden for dette er mulighed for lokale tilpasninger i samarbejde med øboerne. Der er altså meget stor forskel på f.eks. Bornholmerfærgen og færgen til Strynø, så der skal være mulighed for i et lokalt samarbejde mellem kommune og øboere at fastlægge den helt rigtige nedsættelse af takster til gavn for udviklingen på netop den ø.

Det er også nødvendigt fortsat at have fokus på at opretholde serviceniveauet, for hvad hjælper det at færgen er billig, hvis den stort set ikke sejler.

Arbejdsgruppe om afløserfærgen

Af vækstplanen fremgår det også, at der skal nedsætte en arbejdsgruppe, der frem til juni 2016 skal se nærmere på, hvordan det bedst sikres, at færgedriften kan opretholdes, når færgen til den enkelte ø midlertidigt er ude af drift.

Det er rigtig dejligt, at man nu vil sætte fokus på afløserproblematikken. Nogle øer kender ikke til problemet, mens det for andre griber voldsomt ind i ø-livet, hvis færgen skal i dok eller får havari. Der er sikkert ikke umiddelbart nogen lette løsninger, men med en arbejdsgruppe vil problematikken blive belyst fra mange sider, og vi er forhåbentligt et skridt nærmere en mulig løsning.

Planloven

Med den fremlagte vækstplan lægges der også op til omfattende ændringer af planloven – også ændringer, der kan få betydning for de små øer.

I forslaget lægges der op til at reglerne vedr. kystnærhedszonen – fra 3 kilometer ned til 300 meter fra kysten – ophæves, således at de almindelige landzoneregler også gælder langs kysterne. Hvor stor virkning det får på småøerne er ikke lige til at gennemskue, idet mange af småøerne i forvejen er underlagt fredninger og Natura 2000, der lægger andre restriktioner ned over øerne.

Strandbeskyttelseslinjen

Strandbeskyttelseslinjen strækker sig fra strandkanten og 300 meter ind i landet. Strandbeskyttelseslinjen reguleres i naturbeskyttelsesloven, og der er tale om en forbudszone, hvor der gælder et forbud mod tilstandsændringer.

Forslaget i vækstplanen går på, at man ønsker at ændre reglerne om strandbeskyttelse, så borgere, hvis grund er beliggende indenfor 300 meter fra strandkanten, frit må foretage mindre ændringer på grunden, dog opretholdes forbuddet mod ændringer i selve klitten. Ordlyden 'mindre ændringer' er ikke defineret i forslaget.

Desuden skal virksomheder og det lokale fritids – og foreningsliv kunne få tilladelse til at skabe tidssvarende faciliteter og anlæg langs kysterne.

Hvis disse lempelser omkring strandbeskyttelseslinjen bliver gennemført, er der ingen tvivl om, at det på nogen områder bliver en del lettere at være øbo. På den anden side opfordrer en sådan lempelse også til, at man på sin ø diskuterer, hvad man vil have liggende i vandkanten og forsøger at udarbejde nogle retningslinjer for det. Man kunne jo håbe på, at man – når der skulle gives en dispensation til opførsel af bålhytte eller badeskur på stranden – ville spørge på den berørte ø, hvorledes det ville passe ind i de ideer, man i øvrigt har for øen, således at vi ikke kommer til at se alt for mange øjenbær.

Størst tilfredshed i Danmark

Folk bosat i landområder i Danmark er de mest tilfredse i Europa, viser ny måling fra Eurostat. Forskere mener, at det skyldes et godt fællesskab, personlig frihed og de korte afstande (der er ikke så langt til byen!!, som en forsker sagde). Det er godt nyt for det bosætningsarbejdet, som stort set alle øer har gang i – at flere finder det attraktivt at bo på landet og øerne og skabe sig et godt liv her. Vi, der bor her, ved jo hvor godt det er – nu skal andre bare også have øjnene op for det.

Glædelig jul og godt nytår
dw

Juleferie i sekretariatet

Vi holder julelukket fra og med den 18. december. Vi er tilbage den 4. januar 2016. Glædelig jul og godt nytår

Bliv støttemedlem af Sammenslutningen af Danske Småøer

Interesserer du dig for de danske øer? Så tegn et støttemedlemskab og modtag Ø-Posten på din adresse. Det koster blot 150, kr. om året. Kontakt sekretariatet på sekretariatet@danske-smaaoer.dk, hvis det har interesse! Du kan også tilmelde dig nyhedsbrevet fra De Danske Småøer og se flere ø-nyheder på www.danske-smaaoer.dk.

Oro som Forsynings- & Demonstrations-ø

Oro set fra oven

Holbæk Kommune og Holbæk Forsyning A/S har sammen med øens beboere drøftet mulighederne for at sætte en række projekter af gensidig interesse i søen. Målet er på sigt at gøre Oro til demonstrations-ø for nye, grønne og smarte løsninger – og tænke i samarbejde og synergi på tværs af de forskellige aktører herunder bl.a. Holbæk Kommune, Holbæk Forsyning, Holbæk Erhvervsforum og ikke mindst øens mange frivillige ildsjæle. Ét af de mange områder, som kom i spil på mødet den 1. september var det forestående kloakeringsprojekt ført an af Holbæk Forsyning. Udgravningen til den ny kloakering vil medføre en masse overskudsjord, som almindeligvis ville blive kørt væk fra øen, hvilket er en særdeles bekostelig affære. En „smartere“

løsning ville være at anvende denne jord lokalt til diverse projekter, hvorfor der nu bl.a. arbejdes på at etablere en stor kælkebakke og en BMX bane m.m.

Et andet projekt består i at udnytte veddelen af det lokale haveaffald til at producere flis, som efterfølgende anvendes til at forbedre øens stisystem til glæde for turister og øens beboere. Igen består synergien i at tænke på tværs og i dette tilfælde udnytte affald som en lokal ressource, hvilket igen gavner miljøet pga. mindre transport af affald til fastlandet. Herfra arbejdes der med højt engagement videre i de 7 nyetablerede grupper med øboere og fagfolk fra Holbæk Kommune, Holbæk Forsyning og Holbæk Erhvervsforum. Læs mere på www.oro.dk/oroedemo.

Sune Abelgren Nielsen
Ø-konsulent på Oro

Generalforsamling 2016

Til næste år er det Venø der har budt ind med værtskabet for årets generalforsamling i Sammenslutningen af Danske Småøer. Den afholdes i weekenden den 20.-22. maj 2016 på Venø. Sæt kryds i kalenderen!

Fast grund under fødderne – en helt anderledes ø-bog

Man skulle ikke tro det var muligt at bidrage med en bog om øer med en helt ny tilgang til emnet, men det har Jørgen Rasmussen, cand. mag. i filosofi, fra Omø gjort. Lad det være sagt med det samme: Den er slet ikke sammenlignelig med den oftest letlæste litteratur, der har mere præg af at være faktuelle opslagsværker

eller rejse-guides. Der trækkes tråde til den omfattende ø-filosofiske forskning, „nesologi“, som mange af os næppe anede eksisterede, og den kommer både vidt omkring i verden og i historien. Jørgen er tilflytter og har derfor personlig erfaring med både by – og ø-liv, hvilket øger troværdigheden og krydrer den lidt kompli-

cerede faglige tekst med pointer, der giver læseren herlige aha-oplevelser af genkendelse. Bogen er dejligt fri for overdreven idyllisering, om end dens ærinde er at fremhæve øer og ø-livs værdier i vores hæsblesende verden. En original bog, der kræver god tid af læseren.

cj

Ø-filosofisk eftermiddag

Et ø-skab: Ethvert område, som danner en kraftigt virkende kontrast til sine omgivelser. Her ses forfatteren på en ganske overskuelig småø i øen

En søndag i oktober gæstede Jørgen Rasmussen Strynø med et inspirerende foredrag med udgangspunkt i sin nye bog „Fast grund under fødderne“.

Jørgen tog stryboerne med på en rejse gennem det skiftende historiske syn på øer, øers forskellighed, og den mere symbolske betydning af 'øer' i sproglig, kulturel og økonomisk sammenhæng. I synet på øer er der sket en vending fra

at betragte 'verdens øer' til at se på 'et hav af øer'. Selvfølgelig er et centralt spørgsmål i ø-tilværelsen, og vi skal være bevidste om øernes værdi for Danmark – og om at værdierne går begge veje mellem øer og fastland. Opgaven er at give de danske øer en større betydning i et nutidigt ø-rige.

Den efterfølgende debat drejede sig blandt andet om definitionen af en ø,

hvornår er en ø en ø? Og ikke mindst om de muligheder en ø byder på: Kan vi italesætte værdien ved at være en ø?

En tankevækkende eftermiddag, der gav mulighed for at se på sig selv som ø lidt oppefra og med nye øjne.

ls

Citat fra bogen: *Man skal handle som om vi alle levede på øer! For er jorden ikke en ø i solsystemet? En ø af ædle økosystemer og begrænsede ressourcer. Når man er vågnet op fra sløvheden i fantasierne på kontinentet kan man vælge at forstå, at der ikke findes andet end flere øer at se frem til. Kontinenterne findes ikke...men der er et hav af øer-!*

T.K.Teaiwa

FAKTA

„Fast grund under fødderne? – Ø-filosofiske pejlemærker“ er udgivet på forlaget Politisk Revy. Jørgen Rasmussen tager gerne rundt og holder foredrag. Han kan kontaktes på jr3857@gmail.com eller tlf. 22863746.

Økologisk Ø-ost

Endelave har fået sin egen økologiske flødeost.

Osten fremstilles på Danmarks mindste andelsmejeri, Barrit Mejeri. Mælken leveres af Endelaves økologiske landsmandspar, Ghita og Karsten Kragh Hansen, fra deres 40 jerseykøer.

Barrit Mejeri drives af bestyrer parret Brian og Helle Madsen, og ejes af ni lokale landmænd – den ene af disse er Endelaves Ghita Hansen.

Udover at sælges på øen, fås osten også i Irma-butikker landet over og kan købes i mejeriets butik Ostehullet.

Flødeosten findes i tre varianter; Naturel, Pikant og med Hvidløg.

Fredensborg slotskoncert – i turismens navn

Mortens aften, den 10/11 2016 havde Hendes Majestæt Dronningen og Hans Kongelige Højhed Prinsgemalen inviteret til koncert i Slotskirken på Fredensborg Slot, med efterfølgende souper i Kuppelsalen.

Koncerten blev leveret af Sønderjysk Pigeor, Christian IX Ensemblet, sopran Signe Sneh Schreiber samt bas Steffen Bruun.

Programmet spændte vidt: I Danmark er jeg født, H. C. Lumbye, Yndigt dufter Danmark, film og teater melodier, Grand Prix ditto, samt en uropførelse på dansk grund af Prinsgemalens Acrostiche du Château de Cayx!

De indbudte var, som der står i indbydelsen: 'en bred vifte af repræsentanter fra turismen og oplevelsesøkonomien' – og herunder formanden for Sammenslutningen af Danske Småøer med ledsager!

Hvordan var det så?

Heldigvis for os alle har Dronningen en ceremonimester, som kan sikre at ingen træder uden for etiketten! På givet signal vender alle sig mod de kongelige, når de træder ind, – og når de er gået er der mulighed for lidt løssluppenhed igen! Efter koncerten blev formanden for Øsammenslutningen sat ved bordformand Henning Fodes bord – Dronningens kabinetssekretær – og mellem direktør for Visit Danmark Jan Olsen og direktør for Københavns Lufthavne Thomas Woldbye. Af andre kan nævnes, direktører for Den Blå Planet Dorte Gleie, og direktør for Søfartsmuseet Ulla Tofte, godsejer på Egeskov Slot Michael Ahlefeldt-Laurvig-Bille, samt direktør for Hotel Maritime Jens Zimmer Christensen. Med en sådan prominent samling af nobiliteter, måtte Dronningen under soupéen forbi bordet, og Dorte fik mulighed for at udtrykke sin glæde over de royale besøg på de danske småøer, og fremsætte et ønske om flere besøg! Kaffen med en lille avec blev indtaget

Formand og ledsager – i fine klær'

Regentparret iler for at hilse på øernes formand, Dorte Winther

stående i tilstodende sal. – Og her kunne man så netværke: Formanden for Øsammenslutningen sås sammen bl.a. med Erhvervsminister Troels Lund Poulsen og Kultur – og Kirkeminister Bertel Haarder.

Som afslutning spillede 4 stk. Livgardere på fløjte og de kongelige fulgte i hælene på dem til de private gemakker – og som ceremonimesteren sagde: Nu er det ingen skam at gå hjem! Så det

gjorde vi – en stor oplevelse rigere, og i dyb taknemlighed til jer mange øboere på de danske småøer, som hver på jeres måde gør en stor turistmæssigt indsats, så vores mange gæster – og kongehuset – får øje på Øsammenslutningen!

Ole Odsgård – ledsager

Nyhedsbrev

Se flere ø-nyheder og tilmeld dig nyhedsbrevet fra Sammenslutningen af Danske Småøer på www.danske-smaaoer.dk

LAG Småøerne har mange opgaver

– En af de største glæder ved LAG-arbejdet er, når resultaterne af det lange træk, viser sig

LAG
LOKALE
AKTIONS
GRUPPER

LAG Småøerne kan hvert år fordele cirka 3 mio. kr. til projekter på småøerne. Det er en vigtig del af vores arbejde at sikre, at det foregår på bedst mulig måde, og at småøerne på den måde får rigtig meget ud af de penge, vi har til rådighed fra LAG-programmet. MEN LAG-arbejdet er meget andet end det.

Bestyrelsen og den ansatte koordinator er involveret i en lang række aktiviteter, der på den ene eller anden måde støtter vores strategi om erhvervsudvikling, bosætning og samarbejdende udviklingsarbejde.

Først og fremmest sætter vi selv projekter i søen, se f.eks. artiklen om fjernarbejde på side 8. Dernæst deltager vi i projekter, som vi mener er vigtige for småøerne og for vores strategi. Som et eksempel kan vi nævne, at vi samarbejder med ø-sammenslutningen i det store

turismeprojekt *De små øer – destinationer med kvalitet. Forretningsudvikling og mersalg i turistbranchen på småøerne*. På samme måde er vi med i et projektsamarbejde om *en sejlerdestination i særklasse* i det sydfynske øhav og med udgangspunkt i lystbådehavnene.

Vi tilbyder også, at vores koordinator, Morten – og i nogle tilfælde også bestyrelsesmedlemmer – kan deltage i projektmøder, for at være med til at afklare og styrke projekter, som vi synes, det er vigtigt at hjælpe. Emnerne kan være andre tilskudsmuligheder, investeringsplaner, driftsudfordringer og projektsamarbejde.

Som LAG (Lokal AktionsGruppe) har vi en særlig chance for at følge med i, hvilke projekter der er på småøerne. På den måde kan vi finde særlige behov og udpege områder, hvor vi mener, der er brug for en ekstra indsats. For nylig har

Ø-sammenslutningen har fokus på turisme og rådgivning, mens Naturturisme har fokus på udvikling af lystbådehavnene og de nærliggende virksomheder og attraktioner i det sydfynske øhav.

Vi lægger vægt på, at erhvervsudviklingen foregår i projekter med et stærkt samarbejde og god lokal forankring. Ansøgerne kan godt være kommuner, erhvervskontorer eller organisationer på fastlandet. Men det er naturligvis vigtigt, at småøernes virksomheder får direkte udbytte af aktiviteterne og er involveret i projektets gennemførelse. Lige nu er vores koordinator f.eks. i kontakt med erhvervscentre, turistorganisationer og kommuner, som gerne vil gennemføre udviklingsprojekter inden for erhverv og

Oftest må et projekt have penge fra flere kilder for at kunne realiseres. Derfor har LAG Småøerne på foreningens hjemmeside samlet en række eksempler på andre puljer og fonde, som kan søges til ø-projekter. Her finder man bl.a. Fonden

vi fået ansøgninger fra flere folkeejede dagligvarebutikker, og vi kan se et mønster i de udfordringer, købmandsforeningerne står med. Derfor er det naturligt, at vi ser på, om vi kan hjælpe med noget. Dette tiltag kan man læse mere om på side 8.

Vi håber, at vi med disse eksempler viser bredden i LAG-arbejdet på småøerne. De kontante tilskud, vi kan give til enkelte projekter, er en vigtig del af vores arbejde. Men den største glæde ved LAG-arbejdet er, når vi opdager nye muligheder – og når resultaterne af det lange træk, viser sig. LAG Småøerne er ikke kun sponsor – vi er også i arbejdstøjet, og med der hvor det sker.

Søren Noes og Morten Priesholm

turisme på småøerne. Som det fremgår af vores hjemmeside (og af vores strategi) giver vi tilskud til, at „virksomheder, foreninger og netværk kan samarbejde om at udnytte potentialerne for en bedre forretning, vækst og jobskabelse“. Pengene skal bruges til:

- salg, kampagner, markedsføring og produkt- og kvalitetsudvikling
- rådgivning, kompetenceudvikling og mentorordninger.

I denne type projekter lægger vi bl.a. vægt en høj grad af 'forretnings-orientering' og på samarbejdspartners forretningsmæssige kvalifikationer.

Realdania og Nordea Fonden, men også mere lokale sponsorer som Sydbank Fonden og Fionia Fond.

Find oversigten under menupunktet 'Andre puljer' på www.lag-småøerne.dk.

LAG Småøernes tilsagn om tilskud i 2015

I 2015 har LAG Småøerne fordelt cirka 3 mio. kr. til projekter på småøerne. Projekterne får det endelige tilsagn fra Erhvervsstyrelsen, som også står for kontrol, udbetaling m.m.

LAG Småøernes indsatsområder/Projektholdere	Projekttitle	Tilsagn procent	Tilsagn beløb ¹⁾
Erhvervsudvikling			
Venøboen	Venøturisme, version 2	50%	125.000
Sammenslutningen af Danske Småøer	De små øer – destinationer med kvalitet: Forretningsudvikling og mersalg i turist-branchen på småøerne	50%	500.000
Naturturisme I/S	En sejlerdestination i særklasse: Das Dänische Inselmeer (sydfynske øer)	11%	272.800
Investeringsstøt (virksomheder)			
Årø Vingård v. Jakob Lei	Etablering af smags – og oplevelsesbygning på ny Årø Vingård	12%	396.600
B&B Mandø v. Poul Erik Fredskild	B&B Mandø, Business & Breaks	30%	163.981
Hegnegården + Aps	HEGNEGÅRDEN+, Fra kursuscenter til Isefjordens center for outdoor og retreat	50%	99.767
Agersø Kro Gastronomi & Logi	Ankerpladsen: Kreativt område... på Agersø Havn. Fase 1: Kiosk	50%	94.000
Fur Udviklingselskab ApS	Autocamperplads på Fur Camping	17%	99.620
Anholt Skibsproviantering Aps	Opgradering og udvidelse af dagligvarebutik på Anholt havn	47,5%	99.416
OMØ FISK OG TANG F.M.B.A.	Omø fisk i nye rammer	40%	66.400
Borgerforeningen Orø Forsamlingshus	Energioptimering, sæsonforlængelse og jobskabelse i Orø Forsamlingshus	50%	99.156
Take One Media, Aarø	Take One studios – etablering af lydstudie på Aarø	50%	99.733
Agersø Købmand ApS	Opgradering og optimering af købmandsbutik på Agersø	43%	99.515
Små havnefaciliteter (som fremmer erhverv)			
Venø Havn	Nybygning på Venø Havn	41%	98.400
Kalundborg Kommune	Opførelse af passagerly på Neksø til fremme af turisme og havnemiljø	16%	76.400
Fur Havneforening	Legeredskaber til Fur Havn	49,57%	86.000
Svendborg Havnekontor	Havnefaciliteter på Hjortø	21%	98.490
Ø-projekter ²⁾			
Sejrerø Golfklub	Ny Golfbane på Sejrerø	42%	180.600
Den selvejende institution Agersø Naturcenter	Agersø Naturcenter	50%	75.890
Assens Kommune	Bågå Naturcenter – udstilling og friluftsfaciliteter	50%	150.000

Kilde: LAG Småøerne.

1) Tilsagnet fra Erhvervsstyrelsen er altid en procent af de tilskudsberettigede udgifter, og tilskuddet beregnes ved projektets afslutning. Tilsagnsbeløbet er her beregnet ud fra de budgetterede udgifter på ansøgningstidspunktet. 2) Lokale projekter med udgangspunkt i samarbejde og lokal forankring.

Få besøg af LAG Småøerne

LAG Småøerne vil meget gerne rejse ud og deltage i ø-møder og berette om vores arbejde og give inspiration og viden til gode ø-projekter. Det kan være et oplæg om vores strategi og om LAG-tilskud. Vi kan også holde et oplæg om gode projekter, projektfaldgruber, fundraising og

mere bredt om muligheder for tilskud til ø-projekter.

Både vores koordinator, Morten Priesholm, og vores formand, Søren Noes, kan komme og deltage. Vores oplæg kan enten være en del af et andet møde, som I holder – eller I kan arran-

gere et møde, hvor det kun er LAG og vores oplæg, der er på dagsordenen. Vi forestiller os, at det er en beboerforening e.l., der står bag arrangementet. Morten kan kontaktes på tlf. 22 32 84 93 og på mp@lag-småøerne.dk.

Dagligvarebutikker i folkeeje

Flere og flere dagligvarebutikker på småøerne er i folkeeje, og både Småøernes Aktionsgruppe (2007-2013) og LAG Småøerne har støttet mange af dem. Nu vil LAG Småøernes bestyrelse undersøge mulighederne for at hjælpe med andet end penge.

Modellen er typisk, at en forening eller et anpartsselskab ejer bygningerne, hvor en forpagter driver købmandsforretning. På den måde kan lokale penge og tilskudskroner være med til at holde forretningen i live. Ofte er en stor frivillig og ulønnet indsats til f.eks. bygningsvedligeholdelse også med til at skabe værdi i de folkeejede dagligvarebutikker.

Med folkeejet følger også opgaver og udfordringer: En bestyrelse af frivillige står med ansvaret for en virksomhed, der skal drives professionelt – og udvikles. De ulønnede bestyrelsesmedlemmer skal desuden have samarbejdet med forpagteren til at fungere, både i det daglige og

i forhold til forretningens udviklingsmuligheder og fremtidssikring. Bestyrelsen skal også tage stilling til nye investeringer og tilvejebringe kapital til udvidelser og renovering af bygningerne.

Der er også eksempler på, at købmandsforeningen ansætter en købmand og/eller andet personale (i stedet for forpagtning), og dermed følger endnu flere bestyrelsesopgaver, idet bestyrelsen i den

situation har ansvaret for forretningens drift og økonomi.

Det er set i det lys, at LAG Småøernes bestyrelse har besluttet at undersøge mulighederne for at gøre en ekstra indsats for de folkeejede dagligvarebutikker. Hvad løsningen og tilbuddet er, ved vi ikke endnu. Vi hører gerne om ønsker og forslag til tiltag, vi kan gennemføre for at hjælpe småøernes købmandsforeninger.

Fjernarbejde

Kan fjernarbejde i højere grad give beskæftigelse til beboerne på de små øer? Det spørgsmål vil LAG Småøerne gerne have svar på.

Med fjernarbejde mener vi en arbejdsplads, hvor arbejdsgiverne har adresse på fastlandet, og lønmodtageren arbejder på øen, enten i hjemmet eller i f.eks. et kontorfællesskab. Der er typisk tale om kontorarbejde, hvor man er afhængig af gode internetforbindelser.

Man skulle tro, at der var en oplagt mulighed og en reel vej til bosætning på småøerne. Men i praksis viser det sig, at det ikke sker ret ofte. Derfor har LAG Småøerne sat gang i et projekt, der skal undersøge barriererne. I første omgang er to studerende ved Aarhus Universitet ved at kortlægge det nuværende omfang og finde ud af, hvordan ø-fjernarbejde kan gøres attraktivt og funktionelt. Vi har også søgt tilskud fra Ø-støtten, så vi kan komme et skridt videre og arbejde med konkrete løsninger, der kan fremme fjernarbejdet. Kontorfællesskaber og ø-væksthuse er nogle af de løsninger, vi gerne vil se mere på.

De to studerende, Jesper Jensen og Marie Fransen, har allerede været i kontakt med flere øboere med fjernarbejde og hjemmearbejdsplads. De har været på ø-besøg for at gennemføre interviews, og de har lavet telefoninterviews. Også Sammenslutningen af Danske Småøer deltager i indsatsen og hjælper med kontakt til foreningens ø-repræsentanter m.m. Vi vil meget gerne høre flere erfaringer med og holdninger til at være fjernarbejder på en småø. LAG Småøerne og projektet kan nås via tlf. 22 32 84 93 (Morten Priesholm).

Repræsentantskabsmøde 2015

Årets repræsentantskabsmøde bød på debat om hvordan man tackler medierne og det nyeste om færgeordninger.

Repræsentantskabsmødet blev skudt i gang fredag aften med Britta Leths præsentation af Ø-sammenslutningens nye turismeprojekt *De små øer – turistdestinationer med kvalitet. Forretningsudvikling og mersalg i turistbranchen på småøerne*. Virksomheder fra Fejø, Skarø, Bjørnø, Femø, Orø, Agersø, Mandø og Aarø deltager i projektet (se mere andetsteds i Ø-posten).

„Ø-runden“ lørdag formiddag er en fast tradition – og kilde til erfaringsudveksling for de fremmødte øboere fra 21 småøer (se resumé her i Ø-posten).

Værdien af Det Gode Liv og medie-dilemmaet

Efter frokost lørdag var overskriften „Værdi-debatten“. Suzanne Eben Ditlevsen fra LandLabDK gav sit bud på, hvordan vi som øboere kan forholde os til forestillingen om en ø: de positive så vel som de negative værdier, som øer f.eks. tillægges i medierne.

Som et modstykke til den økonomisk retorik man som øbo ofte mødes med fra politisk side, beskrev Suzanne Ditlevsen et indeks for social udvikling 'The social Progress Index', der måler den mulige sammenhæng mellem social styrke og økonomisk udvikling i et område. I forhold til småøerne kunne det give mening at se på – og italesætte – de autentiske værdier, småøerne besidder, i forhold til de tendenser, der foregår i det øvrige samfund.

Herefter tog Mona Hvid hul på 'medie-dilemmaet' – balancen mellem den gode historie og adressering af seriøse problemer i medierne samt de forskellige måder og medier at formidle på og med. Hendes råd var – blandt mange andre: pas på mængden af brok, lær at fortælle den negative historie på en fremtidsorienteret, driftig måde (fortæl den om muligt som en positiv historie), beskriv mulighederne frem for problemet (det er en hjælp til politikere) og hjælp hinanden med at formidle de gode historier (også/især når medierne efterspørger de dårlige!). Hav en god historie klar og klæd hinanden på!

Færgetilskud og formandstime

Sidste halvdel af lørdag eftermiddag stod på færgetilskud og et oplæg fra Jan Fritz

Mona Hvid fortalte om junglen af muligheder, når den gode historie skal sendes ud

Hansen om det Fælles Færgesekretariat. Efterfulgt af debat om færger – ikke mindst det nye tilskud til nedsættelse af takster til godstransport. Debatten fortsatte søndag morgen med Søren Adersen fra Småøernes Færgeselskaber, der belyste nogle af de mere vanskelige sider ved sidstnævnte tilskud.

Dorthe Winther gav i formandens time et overblik over hvad, der rør sig i ø-sammenslutningen og hvilke aktiviteter, der har været i det forløbne år.

Søndag formiddag gav plads for en livlig debat med politikere fra Folketingets Udvalg for Småøer, hvor medlemmerne Lennart Damsbo Andersen (S), Erling Bonnesen (V), Mette Hjermind Dencker (DF), Henning Hyllested (EL) og Nikolaj Amstrup (AL) deltog.

Den direkte kontakt, dialog og debat mellem øboere og politikere er givtig og et konstruktivt element i vores politiske kontakt med Udvalget.

Færgedrift, landevejsprincippet, lånemuligheder, kystsikring, forsyningspligt i infrastrukturen, LAG-ordninger og muligheden for eget postnummer var blandt emnerne i debatten med politikere.

LS

FAKTABOKS

'The social Progress Index'

Indekset er udviklet af Michael Porter, Harvard Business School og Scott Stern, MIT som en analysemodel og indeks over den mulige sammenhæng mellem et samfunds sociale styrke og dets økonomiske konkurrenceevne. Forudsætning og antagelse: Der er en stærk sammenhæng mellem samfunds konkurrenceevne og dets sociale robusthed.

Indekset er ikke baseret på (og fravælger) økonomiske variabler, men har fokus på social og miljømæssige faktorer:

- Basale behov,
- Velvære, tryghed
- Muligheder

Konklusion: Tillid og social sammenhængskraft er potentielle økonomiske vækst- og udviklingsparametre.

www.socialprogressimperative.org

Kontakt til LAG Småøerne

Vores projektkoordinator Morten Priesholm kan træffes på tlf. 22 32 84 93 og mp@lag-smaaoerne.dk.

LAG Småøernes formand er Søren Noes, Hjarnø, og han har tlf. 41 41 55 98 og mail formand@lag-smaaoerne.dk.

Vores hjemmeside findes på www.lag-smaaoerne.dk. Her kan man læse om LAG-tilskud og om andre tilskudspuljer. Vi bringer også nyheder om relevante ø-aktiviteter.

Vores næste ansøgningsfrist er 8. marts 2016.

Repræsentantskabsmødets 'Ø-runde' 2015

Repræsentantskabsmødet afholdes én gang årligt i starten af november. I år mødtes repræsentanter fra 21 øer. Læs mere om mødet andetsteds i bladet. Lørdag formiddag var traditionen tro sat af til 'Ø-runden' – hvad er der sket siden sidst? – gode idéer gives videre fra ø til ø. Her følger et resumé i stikord fra øernes beretninger.

Årets Ø-runde

Aarø – repræsenteret ved Connie Hansen Rigtig mange turister gæstede øen: Fremgang på alle færgens kategorier. Marts: strandrensning, 22 mand til 2 arbejdsdage på Naturlegepladsen: Skovdistriktet leverede pælene, vi lavede arbejdet. Maj: ParkGolf bane indviet. Ca. 500 spillere i sommer. Juni: Velbesøgt Grundlovsdag/ Åben Ø-dag m. gratis persontransport sponsoreret af Haderslev Kommune. Færgen sejlede 1400 over. Vild Mad festival for 1. gang. Ø-KULLER afholdtes for 4. gang med over 20 bands, der spillede for kost og logi. Ø-lympiaden. Juli: Irsk/skotsk festival på Campingpladsen, sommer – og havnefest på havnen. August: Harley Davidson træf afholdtes for 1. gang på campingpladsen, gentages i 2016. September: For 2. gang Aarø Naturløb med 4 ruter at vælge mellem. 5 km gåtur, 5 km løb, 10 km løb og 15 km ekstremløb, hvor man løber langs strand, i vand og rundt på Aarø Kalv – i samarbejde med Haderslev Løbklub. Havnekiosken holdt mange torske – og ålespisninger; trækker gæster – også langvejs fra. Aarø Vingård solgt – heldigvis til en øbo. Vingården vil fremover have butik og vinsmagninger lige over for Naturlegepladsen og Parkgolf. Bustur

til Hamburg for 50 øboere: rigtig god måde at styrke sammenholdet på øen på. Alternativt Julemarked på Aarø for 6. gang.

Aarø og Årøsund i projekt 'Vild med Vand', under destinationsudvikling af Haderslev Kommune. Ny velkomstmappe til tilflyttere er med i konkurrence om 25.000 kr. i 'Årets Lokalsamfund' i Haderslev Kommune.

Hele øen er nu tilsluttet fibernet. Slut med diverse paraboler i stormvejr. Hus solgt til Københavnerne, der ville oprette hjemmearbejdsplads på øen – sælgerne havde jo fortalt at fibernet kom i efteråret. Aarø Vandværk totalrenoveret. Et mobilt vandværk har arbejdet i mens.

Ungdomsklubben: ca. 25 deltagere hver gang, selvom der kun bor ca. 10 unge på øen. De har kammerater med fra både Øsby, Starup og Haderslev, hvor de går i skole.

Agersø – repræsenteret ved Jytte Bjergvang

Julemarked på færgen: gullashsuppe i ventesalen, fakkeltog til gadekæret, hvor juletræet tændes, Naturcentret til gløgg og æbleskiver og Klaver gudstjeneste. Vores huse kan nu opnå status som flexbolig. Tiden vil vise om det er godt eller skidt. Købmanden går godt.

Agersø Naturcenter stiftet som selv-ejende institution i den gamle skoles bygninger. Kommunen støtter med driftstilskud de første 2 år, vil opgradere bygningen, så der kan overnattes. Centret har været i brug hen over sommeren, til læsecamp og klasseudflugter (har sovet på madrasser i skolestuen, pavillonen og i telte). Vi har fået tilsagn om næsten en halv mil. til sheltere, redskaber til aktiviteter og inventar fra Friluftsrådet, Ø-støtten og LAG Småøerne.

Åben Ø-dag ret godt besøgt: ca. 80

fik kaffe på havnen og smagsprøver på røget fisk ved Naturcentret. Sammen med Agersø Kro fejrede vi 100 året for Grundloven og at kvinderne fik stemmeret med arrangement på Agersø Skanse m. taler og kanonafskydning, mad fra gammel tid. Havnefest for 25. gang, tiltrak ca. 3.000 mennesker i 3 dage. Den gamle damper „Skjelskør III“ fejrede 100 året for ruten Sjælskør – Omø – Agersø med mulighed for sejlture, reception på havnen beboerforening gav et glas vin og nogle snacks, og ca. 200 besøgende.

Maritimt Knudepunkts projekt Tanglaboratoriet på havnen hænger i en tynd tråd.

Forening Agersø Storebælt Værft dannet for at få den gamle værftsbygning restaureret og bragt til live igen som værksted med forskellige aktiviteter.

Tilløbsstykke på lystbådehavnen: „den mobile pølsevogn“. Afløses af en café og Agersø Kros spisested „Ankerpladsen“. Nystiftet Husmoderforeningen anno 2015 bl.a. med „badepigerne“.

Udendørs Ø-koncert med Tørfisk på sportspladsen rundede sommeren af med over 250 begejstrede tilhørere og Agersø hallens 40 års jubilæum, med fællesspisning, musik og dans.

Vi fik fibernet – et stort fremskridt på øen.

Anholt – repræsenteret ved Poul Anker Boisen

146 indbyggere – god dialog med kommunen

Kystvej skyllet i havet, nu er tilladelserne til ny vej på plads – men der mangler godt 5 mil. kr.

Anholt får el fra havvindmølleparken, men man bevarede det gl. elværk. Det var godt: det har været i brug to gange pga. kabelbrud. Ny kartoffelavl har fået for-

bud mod at dyrke jorden pga. fredning. Vi har fået ny skoleleder – 16 børn i skolen og 14 under den skolepligtige alder.

Askø (og Lilleø) – repræsenteret ved Sally Møller Hansen og Anni Sørensen

Beboerforeningens medlemstal steg fra 58 til 72 efter kampagne i sep.-okt. Turistdag den 27. juni m. ca. 150 besøgende til bl.a. galleriet, krukkeriet, Loppemarked, havnehuset og lystbådehavnen. Godt Hussalg: ca. 10-12 sommerhuse og to helårsboliger. Foredrag om oldtidsfundet af skibsvrag i Smålandshavet. Ø-udflugt til Stevnfortet, Højerup Kirke, museum og Mindeparken. Juni-sept.: en månedlig fælles middag. Prøveperiode med medlemscafé tors-fre aften samt rejsegilde, høstfest og julebanko.

Avernakø – læst op af sekretariatet, indsendt af Flemming Christensen

Født en ny øbo. Befolkningstallet ligger rimelig stabilt og gang i hushandlen: sidste år 9 huse til salg – 5 er nu solgt, og to er udlejet til helårsbeboelse. Købmand valgte at stoppe, men heldigvis har par som arbejdede for den tidligere købmand overtaget forpagtningen af butikken. Butiksforeningen har rejst kapital til den økonomiske sikkerhed, man skal stille for varelager, ved at spørge øens beboere, fritidshusejere og foreninger om økonomisk opbakning: Samlet ca. 300.000 kr. sammen.

Kirken nyrenoveret indvendig, står flot med nye og friske farver, nyt lydanlæg og flot egetræsgulv.

Færgen har sejlet godt og stabilt her i sommer, men stadig nogle udfordringer med bookning, betaling og fakturering. Avernakø ønsker stadig at afholde generalforsamling i 2017.

Baagø – læst op af sekretariatet, indsendt af Kisser Christensen

Lidt færre både og lidt færre turister, campisterne er næsten alle fastligere. Naturcentret færdigt, benyttelsesaftale og kontrakt skal på plads. Flot bygning med fire lejligheder m. 4 personer i hver, pris

kr. 450,00 pr døgn, bookes via Assens kommune, så nu har vi lige fra luksus sommerhuse til små lejligheder.

Nyt grill-hus med plads til 36 personer på havnen ved siden af velfærdsbygning har været flittigt brugt. Dialog med søfartsstyrelsen om at belyse Bågø fyr. Siden 2001 udstillinger i fyret og turistattraktion. Bågø kirke renoveret sidste år, nu til fase 2: paneler skal udskiftes, klar juleaften.

Assens kommune har gravet et gammelt nedstemt projekt frem: genskabe Gammel Mosen, i dag ca. 100 ha landbrugsjord. Ingen afklaring af projektet.

40 nye beboere til øens nordende: får til afgræsning af området.

Assens kommune får ny landdistriktsstruktur i 2017 med landsbyenheder på over 1200 personer, spændende hvor vi finder Bågø i den sammenhæng.

Birkholm – repræsenteret ved Johannes Balslev

Travlt år på Birkholm: eksisterende huse er opgraderet. Nyt tag, nye facader, tilbygninger osv. på de private boliger. Opførelse af shelters, renovering af forsamlingshusets køkken, færdiggørelse af

Nye advarselstavler på bilfrie Bjørnø

Robotplæneklipper på Bjørnø

affaldsskuret på havnen, renovering af havnens toiletter, ny port og indmad til brandstationen og udbedring af havnespunsen. Alt i alt op mod 3 årsværk. Fest for havnens faste stok samt æggekogning til påske, grillaften m. beboerforeningens generalforsamling osv.

Tiltagende bureaukratisering, professionalisering, centralisering i kommuner og regioner fordrer indberetninger, dokumentation osv. Øerne skal opgraderes til at nyde samme vilkår som det øvrige land og pålægges de samme pligter! Myndighederne taler om at pålægge øen at skulle bygge et rensningsanlæg. Bliver en dyr affære, kan få folk til at overveje fraflytning. Fra øens side er anført, at øens forhold skulle ligestilles med forholdene i resten af kommunen, sagen dermed skudt til hjørne...

Vi har inviteret en havneingeniør, som kunne fremlægge en skitse til, hvordan vi kunne renovere vores havn, så den kunne blive mere funktionsdygtig og sikret mod tilsanding. Ikke helt uproblematisk: beskyttende havnebyggeri risikerer at drukne vores badestrand i tang og fedtemøj.

Bjørnø – repræsenteret ved Janni og Asger Anderskov

Bjørnø holdt Ø-sammenslutningens 42. ordinære generalforsamling, et kæmpeprojekt for så lille en ø som Bjørnø. Helt utroligt samarbejde i planlægningen, alle havde overnattende gæster, også sommerhusene og deltog i festen lørdag aften i Kims 'Balhalla'. Alle øboere var til Kim Larsen koncert i Faaborg. Projektet 'Find Haletudsen' sponsoreret af Nordea og Naturturisme A/S, indrettet i et rum i Leifs lade m. adgang til net, vaders, redningsveste, fagbøger havkikkerter, kompasser og meget andet. Er i gang på flere fynske øer:

Øen har fået en robotplæneklipper – og 4 advarselstavler med undertekst! Bjørnø er pilot-ø i Faaborg-Midtfyn kommune vedr. klipningen af de fælles arealer. Vi fik i 11. time forhindret, at der blev etableret „hajtænder“ ved de

Fortsættes på side 12

Forsat fra side 11

fire skilte – øen er bilfri... To huse er solgt som sommerhuse. Vi er 31 Bjørnøboere. Pænt turistbesøg og omsætning både i „Vandvejskiosken“ og i Galleri Ena. Igen i år sommerhøjskole hos Henrik Kaag. Godt besøgt, højskolen fortsætter i 2016.

Drejø – repræsenteret ved Peter Strange og Markus Sørensen
Der er plantet og planlagt at plante ca. 20 ha skov i et område der sjovt nok kaldes Drejø Skov. Alle 20 ha. Inden for kystbeskyttelses zonen, selvom naboerne gik sammen imod skovrejsning blev alle tilladelser givet, og de første 6 ha. er plantet i foråret. Spændende hvor meget 20 ha. skov påvirker dyrelivet på øen, en del huse får forringet deres udsigt.

Mangler legeplads ved vores færgehavn Nyhavn. Havnen godt besøgt af lystsejlere, men mangler aktiviteter for at holde på sejlerne. Gruppe samarbejder med Svendborg Havn (ejer og driver havnen) om at skaffe de nødvendige tilladelser og penge til etablering af legeplads ved havnen. Konkrete forslag foreligger. Hjortø Skarø og Drejø samlet under Svendborg kommune i en fælles visions / handlingsplan, der er færdig først i det nye år: Hvordan skabes udvikling – eller i det mindste stoppe afviklingen. Drejø er størst, men m. længst sejltid 75 minutter. Spændende hvor meget der kan udmøntes i konkret handling.

Egholm – repræsenteret ved Ove og Anne-Katrine Axelsen
Egholm og Aalborg Kommune er i gang med et naturgenopretningsprojekt: de nordlige diger flyttes i land og strandengen afgræsses, men kommune har trukket sig fra projektet da lufthavnen var imod det. DN, DOF og Egholms Venner anbefaler over for Naturstyrelsen at hele Egholm udlægges som IBA-område (min. 1% af verdensbestand af en artk. 4 dyrearter raster regelmæssigt i området): sept.-maj opholder 30-50% af de resterende 6400 lysbrogede knortegæs sig på/ved Egholm.

Den 3. Limfjordsforbindelse (motorvej) er sat på stand by pga. manglende midler, og nuværende VVM forældes. Kortlægningen af strandtudsens levesteder på Egholm foretaget. Sammen med IBM område bør det forsinke /forhindre motorvejsbyggeriet.

600 besøgende til Skt. Hans aften. Marathonløb og Egholm festival afholdt.

Ifl. Kommunen er egholmerne Danmarks dyreste øboere: 135.000 kr./stk.

Endelave – repræsenteret ved Jens og Birthe Olsen
I maj (+10%) og september (+30%) forsøg med halv pris på personbefordring. Besøg af Folketingets Udvalg for Landdistrikter og Øer, repræsentanter fra Horsens Kommune og SaDS.

Kroen haft sin hidtil bedste sæson siden endelavitterne overtog i 2009, midlertidig forpagter maj – oktober søsatte Spot-Deal kampagne: 300 ophold solgt på 10 dage, belægningsprocent på over 70% i perioden – og i juli over 90%! Nye forpagtere pr. 1. oktober venter vi os meget af.

Cirkus-workshop m. børn fra Horsens fra områder m. over 50% beboerne af anden etnisk baggrund end dansk.

Havbruget ved Endelave er indstillet indtil videre, idet Hjarnø Havbrug, som stod bag det, fik inddraget tilladelsen.

Lægeurtehaven delt i tre m. hver sin forpagter – café, butik, og produktion. Godt besøgt.

Endelave Tang: Bjarne Ottesen og Nordisk Tang rigtig godt i gang og kåret som Årets Iværksætter 2015.

Nuværende læge stopper primo 2016, Region Midt har slået stillingen op på samme vilkår: Læge skal bo på øen 24/7, 365.

Det er vi glade for.

Ø-sammenslutningens 27 medlemsøer

Småøerne i S sammenslutningen af Danske Småøer er ikke landfaste, er ikke selvstændige kommuner og fungerer som helårssamfund med under 1200 beboere

To nye lærere er faldet godt til. Vi har også fået endnu en elev, så det går da lidt fremad!

Femø – repræsenteret ved Birte Harritsø

Stormøde i 2014 for alle tre øer i Smålandshavet, vedr. fremtidige færgefart: oplæg fra Lolland kommune gik på 2 færger, i stedet for nuværende 3 færger til de 3 øer, begrundet i nedadgående befolkningstallet og at der ikke var meget fremtid at spore for vores øer. Visionsplaner aftalt for alle 3 øer og fremlagt i januar 2015 og fælles færgegruppe for alle 3 øer og kommunen nedsat og fælles rapport afleveret: De 3 færger blev bevaret i denne byrådsperiode ud. Ønske om flere sene aften færger, u. ekstra gebyr på 900 kr. ikke helt imødekommet, men prisen sænket til 500 kr.

Fibernet: af ca. 250 husstande ønskede Fibia mindst 157 husstande tilmeldt på forhånd. Det mål er nået, fibernet klar til sommer.

Valgsted på Femø bevaret (ellers sparet væk i 2014): det kommende EU valg gennemføres også på Femø, med lokale valgstyrelser.

Fejø – læst op af sekretariatet, indsendt af Jørgen Møller
Kommunen lukkede folkeskole på Fejø. Overtagelsespris på 1. kr. og et årligt driftstilskud på ca. kr. 550.000 kr. Fejø Skole som en satellitafdeling af Horslunde Realskole (friskole) kræver dispensation fra Tvindloven (satellit skal ligge på samme matr. nr., indbyrdes afstand mellem hovedbygning og satellit må ikke overstige 1.000m). Lovforslaget til ændring af loven fremsendt i september måned i folketinget. Konsekvens af forsinket lovændring: Skolen drives i skoleåret 2015/2016 som privatskole uden statsstøtte. Når lovændringen vedtages, kan satellitskolen påbegyndes med statstilskud fra skoleåret 2016.

I forb. m. udskiftning af søkabler mellem fastlandet og øerne og øerne indbyrdes har Fibia tilbudt, at nedlægge fibernet samtidig. Siden maj opfordret beboerne til at tegne abonnement, vi er tæt på at nå det forlangte antal.

X-Factor, musikprogrammet i DR1 afholder såkaldt Boot Camp sidst på året på Fejø. Fejøs skal servicere hele holdet over 5 dage med logistik, fortæring og logi. Stor markedsføringsværdi: ses af ca. 1.2 mio. seer.

Turismens Dag, Pinseoptøget, Kammermusik Festivalen og ikke mindst Æblets Dag, var alle tilløbsstykker.

Fur – repræsenteret ved Per Arne Teilgård og Dorthe Christensen
I januar var vi 788 furboere. Fraflytning og tilflytning er i balance, men manglende fødsler i forhold til dødsfald gør at vi bliver 10 færre hvert år.

Fur Havn er udvidet med 50 pladser for 20,5 mio. kr. via A.P. Møllerske Støttefond, Indenrigsministeriet, Småøernes Aktionsgruppe, Skive Byråd og Fur Sparekasses Erhvervsfond. Havnen drives nu af Fur Havneforening, havnefoged er ansat. Skive Kommune ejer havnen varetager fortsat vedligeholdelse af de tunge konstruktioner og diverse andre anlægsopgaver.

Fur Brandvæsen har fået en ny brandbil.

Projekterne „Branding Fur“ og „Innovation Fur“ har bl.a. ført til at Fur Udviklingsråd blev stiftet 15.juni 2015: ny organisation skal arbejde for tilflytning og erhvervsudvikling strategisk sammen med Furs mange erhvervsdrivende, foreninger og øens fonde.

Fur Friskole har 31 børn og Fur Børnehus har ca. 20.

Lille tilbagegang i turister fra de 200.000 de sidste par år. Huse handles igen, både sommerhuse og helårshuse. Der bygges enkelte nye.

Fur Uddannelseslegat uddelt 36.500,-kr. i 2015 til 5 forskellige unge studerende.

Fortsættes på side 14

Mindre erhvervsvirksomheder står over for et generationsskifte: Færgetro, café, butik.

Hjarnø – repræsenteret ved Søren Noes Børnetallet vokser på Hjarnø: i sommer flyttede en familie med to børn til Hjarnø, og i november flytter endnu et par til øen med en lille nyfødt. Derudover en lille familie som venter sig. Alt i alt 10 styk under 3 klasse. Vi har holdt fastelavn for første gang i rigtig mange år. To af øens tomme hus er solgt, det ene er revet ned og et nyt flot hus er bygget på grunden, det andet er under renovering. Hjarnø har fået pølsevogn, går under navnet 'pølekrogen'. Madpakkehus er kommet op at stå ved fælles hjælp. Her har vi over sommeren holdt et par mindre arrangementer.

Hjarnø havn (færgehavn) har været meget hårdt medtaget, renovering netop startet. Projekt til 5 mio. kr. som Hedensted Kommune står for, øboer er dog taget med på råd. Hjarnø bådhavn har oplevet et forrygende år med rigtig mange besøgende.

1. oktober besøg af Folketingets Ø-udvalg. Rigtig god dag og en rigtig fin sank med politikerne fra Christiansborg, en del lokale politikere var også mødt op. De fik den klassiske rundtur og debat i forsamlingshuset og dagen afsluttedes med en middag for beboerforening og folketingets ø-udvalg.

Igen i år sommerudgravning ved stenalderbopladsen med hjælp fra øboere. Der er fundet en bue fra ærtébøletiden og den bliver vist frem med stor stolthed af Horsens og Mosgaard Museum.

Lyø – repræsenteret Mogens Windeleff Købmandsforening oprettet med opbakning fra øboere, sommerhusgæster, Ø-lejren, sejlede og andre turister med interesse for Lyø. Butik og lejlighed moderniserede, forpagter ansat. Åben hver dag i turistsæsonen 07-20, vinter åbent 07-11.30 og 14.30 -18, lukket torsdag og søndag.

Havn: ca. 6500 både og ny havnefoged

i juni. Akutgruppe består af tre vagthold, i 2014 -15 haft 14 112-udkald, de 11 med helikopter evakuering. 3 hjertestartere på Lyø; 1 i hver sin ende af byen og 1 på havnen. Færgen har også 1 i salonen. Stadig en sygeplejerske på Lyø 20 t/uge, arbejder 1 dag i Faaborg. Når sygeplejersken er på Lyø kan hun kaldes døgnet rundt

Gamle sprøjtehus, Station 1, indrettet til aktivitetshus m. 'Find Haletudsens': Trækvogne, vandkikkerter, diverse net til undersøgelse af moser/gadekær, rejenet til strandsafari, spritkøkken, kværne til maling af korn til mel som kan bruges til pandekagebagning, juniorrygsække, junior vadere og en masse bøger om naturen. Dette har været meget besøgt ved grævejre – i solskin vinder stranden. Lyø guider organiserer endags ture, familie-komsammen og lignende.

Sammen med Faaborg Midtlyn kommune lavet arbejdsgrupper om energi Lyø: 100 har foreløbigt deltaget, 25 boliger får besøg af Bedre Bolig rådgiver.

Anne Marie Helger var Heksetaler til Sct. Hans – stor succes. Vi fik alle et lille hip med på vejen.

Café Lyø kører nu på andet år. Lyø Kultur – og besøgscenter arrangeret musik og dans sammen med Ø-lejren hvor turister og lyboer kunne få et break i hverdagen.

Lejligheder indrettet i den eksisterende boligmasse, mange er udlejet på helårsbasis. Huse sælges igen.

Nekselø – repræsenteret ved Jytte Heglund

Hus til passagerly på havnen især for turister blev besluttet af kommunen for 3-4 år siden, da havnen blev ombygget (L-leje til færgen) i forb. m. at vi fik den gamle Agersø-færgen. Vendeplads på havnen blev udbygget med plads til huset. Nu er finansieringen på plads og byggeriet skal starte dette efterår (endnu ikke i gang). Vi har fået en fornuftig plan med kommunen om fartplan i vintermånederne: Vi sejler med en lille passagerbåd/reservefærgen ved bestillingsture på sidste afgang hverdage og i weekenden. Den

store færgen kan bestilles med visse frister. Der har været nedgang i antallet af turister – der mangler afgang midt på dagen i hverdagene.

Bord/bænkesæt og grill opsat af havnefoged. Væveudstilling i sommer om væver Mette Vestergaard, der havde væveri på gården Strandbjerg. Roar lagde hus til udstillingen.

Kun 1 erhverv tilbage: landmand med ca. 30 ammekøer.

Omø – repræsenteret ved Svend Erik Hansen og Ole Odsgård

Stor aktivitet af gravemaskiner og boremaskiner, med et utal af huller alle steder: Omø vandværk udskifter store dele af ledningsnettet, op imod 5 km. hovedledning og 60-70 stikledninger. Samtidig er Fibia i gang med at nedlægge fibernet på næsten hele øen, arbejdet er endnu ikke afsluttet, men en del brugere har allerede taget det i brug.

Standere opsat rundt på øen m. støtte fra kommunen m. tilknyttede QR koder. Ny og spændende legeplads tæt på lystbådehavnen, finansieringen bevilget til forskønnelse af diget på havneområdet. Lystbådehavnen er overdraget til Slagelse kommune pr. 1 september fra selvejende erhvervsdrivende fond. Omø kulturdage igen i år en stor succes, med mange aktiviteter og mange gæster. Bl.a. optræden med Sebastian, og dans til Ivan P Trio. Vi har endnu vores egen skole.

Skolelederen gennem mange år har valgt at gå på pension, det ser ud til at det ender med fælles skoleledelse med skolen på fastlandet. 6 elever, den årlige lejrskole gik i år til Island.

Kommunen varsler besparelser på færgefarten og færre afgang, samtidig med at de vil anskaffe en 12 personers passagerbåd, til visse afgang. Der er netop afleveret næsten 1500 underskrifter fra vore 2 øer mod købet af en sådan båd. Ind imellem fristes man til at tro at kommunalpolitikere måske ikke er helt klar over hvad en færgen betyder for en ø.

Orø – repræsenteret ved Erik Fuchs og Jens Bloch

Befolkningstal og elevtallet i skolen er stigende. I løbet af det sidste år er 6-7 børnefamilier flyttet til Orø, med børn til hhv. skole og Børnehus. 3 familier venter barn.

Siden regentparrets på besøg på Orø i sommeren 2013 har Holbæk kommune fået øjnene op for den turistmæssige værdi, af at have en ø i Kommunen: Holbæk Kommune bruger 1,5 millioner kroner på den nye turismeindsats på Orø, bl.a. til den nye ø-konsulent.

Ø-konsulenten pudser og plejer alle de gode tiltag, der er på øen, og ser på nye turismetilbud, der kan være interessante at skabe.

Fra 'Lokalrådernes Udviklingspulje' i kommunen vandt Orø 100.000 kr. til forsøg med borgerbudgettering: af 9 ansøgninger til blev følgende udvalgt: 1. Badebro ved Orø Havn fik 33.000,00 2. Toiletvogn fik 40.000,00 3. Aktivt uderum fik 12.000,00 4. Modeljernbane fik 5.000,00

Holbæk kommune har, efter forhandling med Orø Beboerforening, godkendt udlejning af sommerhuse til helårsbolig på Orø i op til 5 år, som så kan forlænges. Orø læge Carsten Roug går på pension efter 40 år. Region Sjælland søger om en ny læge.

Sejersø – repræsenteret ved Lone Nielsen Julemarked i kulturhus/museum, sommer kunstudstilling, påskemærket m. boder og Sejersø Spillemand. Sejersø Aften m. musik og fuldskager, Sejersø Four Stars jazz, Per Pallesen og Marie Finne om '40 år på Havet'.

Honning/Jordbærdag hos en af honningavlerne. Sct. Hans aften m. bål og taler og ny grill m. bord/bænkesæt. Idrætsforening afholdt fastelaven, Sejersø Runden (½ maraton, 5 og 10 km løb), sommerfest, Kagens Dag, juletræstænding m. børneklubben, juledekorationer/fakkeloftoptog.

Sejersø festival alternativ musik og fest. Åben Ø-dag m. ca. 200 besøgende, alle aktiviteter gratis med køb af færgebillet. Beboerforening, udviklingsforum, Ø-udvalg arbejdet med 4 grupper:

Infrastruktur, Færgen, Bosætning, Havn (grillbar, kystsikring, nye rum til vaskeri, ø-butik, behandling, badebro, sauna).

Ny golfbane er på arbejdsbordet. Vi har fået nyt lægehus og ny, god læge.

Vi er overgået til fælles vandforsyning, nye vandledninger nedgraves, nyt vandværk skal bygges. Nedgravning af fibernet påbegyndt.

Vi har mange aktive foreninger – men mangler nogle spisesteder på øen.

Strynø – repræsenteret ved Hanne Kodahl Nielsen, Søren Ramshøj og Kjeld Tønder Strynø Skole og Kulturhus åbnet efter stor renovering via RealDania, bl.a. med ny 2.sals indretning. Benyttes ud over skole for 13 elever til Filmaftener, Fællespisning mm. Udenoms arealer sættes i stand via midler fra RealDania og øens egen forening 'Livstræet'.

Pr. 1. juni indført aftenfærgen hverdage kl. 19.15, blev fejret med Landgangsbrød. Kommunen undersøger mulighed for trekantsejls i en turistfart til Marstal (Ærø), hvilket vil gå ud i afgang til Strynø. Der blev varslet lærernedskæring, men efter fremmøde af en snes øboere til kommunalbestyrelsesmøde slog borgmesteren fast at der skal være 2 lærere/pædagoger til stede.

Trampestier og folder er muligvis på vej.

Der afholdes Løbeevent i august. Nye Ø-cykler muligvis med 116.000 fra ø-støtten: 20 cykler, 3 trailere, 5 børnecykler har været flittigt benyttet.

Indenfor 2 år er der handlet 21 ejendomme, i år er der 12 tilflytninger.

Tunø – repræsenteret ved Hanne Tromborg Thaysen

Grønt Partnerskab: projekt til 3,2 mio. har medført mange nye turistforbedringer i 2015, så som fugletårn, campinghytter mm.

Der er etableret røgeri på Havnen. (Kroen lukket)

Gratis erhvervsfærgefragt er en succes. F.eks. Korn og får.

Tunø skole er en integreret institution

med 6+5 børn, og er pt. ikke luknings-truet.

Vi har en velfungerende købmand, nyt købmandspar.

Vi ønsker at få vores eget gamle postnummer tilbage.

Der er åbnet et galleri og B&B.

Firmaet Sea Rangers arrangerer teambuilding ture.

Venø – repræsenteret ved Aase Askanius og Jan Bendix

Venø har ca. 200 beboere heraf 30 børn i alderen 0-15 år. 5 helårsboliger og 4 sommerhuse til salg. Ingen ledige lejeboliger. Samarbejdet med Venø Færgefart og Struer Kommune er fortsat konstruktivt både med hensyn til færgeservice, takster og generelle ø-forhold.

Projektet Venøturisme er afsluttet, og vi tager fat på version 2 i et fortsat samarbejde med Venø Bussen. Deltog i 'Ferie For Alle'-messen, i Herning i februar 2015 med succes og gentager deltagelse i 2016 i samarbejde med Struer-egnens Turistforening.

Venøfortællinger: nøglepersoner fra øen formidler Venøs historie og giver indhold til en kommende guideuddannelse.

Venø Kirke har sommeren igennem haft solnedgangsmusik med fin tilslutning.

Venø Café og Havnekiosk søger ny forpagter til april 2016. Drives pt. af frivillige.

Venø Havn har iværksat udlejningsbyggeri til brug for Venø Efterskole (surfomklædning og udstyrsopbevaring). Finansieringen er sket dels ved frivillig indsats og ved LAG-midler.

Venø Efterskole begyndte året med 83 elever og 13 ledige pladser. Efter 10 års „kamp“ kan efterskolen i 2016 etablere idrætshal, som også er til rådighed for venøboerne.

VenøBoen har i et hørings svar til Naturstyrelsen vedrørende Natura 2000 gjort indsigelser mod foreslåede begrænsninger i adgangsforhold og besejlingsmuligheder.

*

Turisme-seminar med mange deltagere

Turistbranchens udfordringer drøftes i grupper

Den 28. oktober inviterede SaDS til et turisme-seminar for alle turistvirksomheder på småøerne. I alt deltog 35 og fik inspiration og information om:

- Turistens digitale rejse – digital markedsføring
- Hjemmeside, Google AdWords og Facebook
- Ny bookingportal – www.oplevelsdanmark.dk
- Kvalitetsturisme – orientering om arbejdet i Dansk Standard
- Fremtidssikring af turistvirksomhed

Gode råd/ideer til turistvirksomhederne

Rigtig mange turister finder inspiration og oplysninger på hjemmesider og de sociale medier. Det er vigtigt, at hjemmesiden er:

- ajourført
- har gode fotos
- links til relevante oplysninger og samarbejdspartnere
- har integreret virksomhedens sociale medier.

Turisterne søger også oplysninger undervejs på mobiltelefon. Derfor skal turistvirksomhederne have tilkøbt en særlig mobilversion af deres hjemmeside, ellers kan den ikke ses på mobiltelefonen. Google er den største søgemaskine på Internettet, og AdWords samt annoncer kan købes. På Google Analytics, der er et gratis statistikværktøj, kan du bl.a. få viden om brugen af din hjemmeside:

- Hvor kommer turisterne fra? Hvor mange besøgende er der?
- Hvilke hjemmesider sender flest besøgende til din hjemmeside?

- Hvor mange besøgende giver køb af AdWords og annonce?
- Hvilke ord har turisterne anvendt i søgningen?
- Hvilke undersider på hjemmesiden besøges?
- Hvor lang tid besøges hjemmesiden?
- Hvor mange nye besøgende?
- Hvor høj er afvisningsprocenten?

Se video om hvordan du kan bruge Google Analytics til at forbedre din hjemmeside: www.digitalturisme.dk/video/video-1-skriv-bedre-tekster.

Britta Leth

Turistaktørerne strækker sig lige lidt længere for kunderne ...

Venø Færgefart er klar til batteridrift

Venø Færgefart (Struer kommune) begynder montering af batterier i løbet af december måned. Der er tale om højteknologiske batterier, som vil blive koblet sammen med færgens overvågningssystem, så der opnås en høj sikkerhed. Foruden den grønne profil, som formentlig er det første der falder for, når der tænkes batteridrift, så har driftsstabiliteten været et høj prioriteret emne. Batterier og El-motorer er generelt mindre komplekse og mere driftsstabile end de traditionelle dieselmotorer. Venø færgen har 100 havneanløb dagligt, så afbrydelser af driften på få timers varighed giver hurtig mærkbare forstyrrelser.

Rederiet vil foretage overgangen til batteridrift i 2 faser

Fase 1 bliver etablering af en batteribank, som skal varetage alt strømforbrug på færgen. Batteribanken kan oplades via landstrøm eller færgens generatorer, men det mest optimale ville være at batterierne udelukkende oplades via landstrøm, som dog vil kræve en afgiftsnedsættelse, hvis det skal være økonomisk rentabelt. Regeringen har også åbnet for afgiftsfri landstrøm, men problemet er bare, at der er valgt en grænse, hvor skibe under 400 tons ikke kan få afgiftsfri landstrøm

Batteri til Venø færgen

(Venø færgen er på 286 tons). Det er derfor rederiets forhåbning at denne grænse tages op til overvejelse igen. Rederiet forventer at besparelsen på driften kan dække udgifterne til etablering af batteribanken.

Fase 2 forventes iværksat, når færgens hovedmotorer skal udskiftes: Planen er at udskifte dem med El-motorer og forøge batteribankens størrelse, hvorefter færgen kan være 100% El-drevet.

Søren Adersen
Overfartsleder Venø Færgefart

Meld dig ind i LAG Småøerne!

Alle fastboende på de 27 småøer over 15 år kan blive medlem. Medlemskabet er gratis. Tilmeld dig ved at sende dit navn, adresse, fødselsdag og email-adresse til info@lag-smaaoerne.dk.

Følg med på www.lag-smaaoerne.dk – Her meddeles det, når der åbnes for ansøgninger til LAG-midler på småøerne.

Projektet er støttet af LAG Småøerne med midler fra den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL): http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_da.htm, samt støttet med midler fra Erhvervsstyrelsens Ø-støtte under Landdistriktspuljen

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne: Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

De små øer – destinationer med kvalitet

Forretning og mersalg i turistbranchen på småøerne

I det nye turismeprojekt skal der ske en forretningsudvikling af turistvirksomhederne. Efter ansøgning er ti virksomheder udpeget. De deltager det næste år i et intensivt udviklingsforløb med tre rådgivningsbesøg af virksomhedskonsulent Margrete Bak og ø-turismeambassadør Britta Leth. Her vil der blive sat fokus på virksomhedernes mange udfordringer, bl.a.:

- Planlægning
- Markedsføring
- Nye målgrupper
- Udvikling af oplevelser og produkter
- Prisfastsættelse
- Udvidelse af sæsonen
- Hvordan skabes fuldtidsbeskæftigelse?
- Hvordan tiltrækkes arbejdskraft?
- Partner til virksomheden
- Generationsskifte
- Investeringer/moderniseringer
- Samarbejdspartnere på øen og på fastlandet

Ø-turismeambassadør Britta Leth har været på første besøgsrunde hos virksomhederne og sammen med dem udarbejdet en beskrivelse af hver virksomhed og dennes udfordringer. De ti virksomheder skal deltage i en workshop i januar, og i uge 4, 5 og 6 vil virksomhedskonsulent Margrete Bak og ø-turismeambassadør Britta Leth gennemføre rådgivningsbesøg med fokus på den enkelte virksomheds udfordringer. For de tre virksomheder på Mandø vil det ske i et klyngesamarbejde. Der bliver derefter igen en workshop i september for de ti virksomheder, og i uge 40 og 41 vil sidste udviklingssamtale blive gennemført. Efter hvert besøg udarbejdes en rapport til virksomhedens brug.

Netværksmøder

I det nye turismeprojekt skal der også arbejdes med samarbejdet ø-virksomhederne imellem for at udvikle øen som destination og styrke netværksdannelsen samt styrke omsætnings- og værdikæderne.

Britta Leth

Følgende øer er udvalgt til netværksindsatsen i det nye turismeprojekt:

- Agersø
- Avernakø – Bjørnø – Lyø
- Fejø – Femø – Askø
- Orø – i samarbejde med Orø ø-konsulent

Ø-turismeambassadør Britta Leth vil i ugerne 9-18 og 33-38 arrangere netværksbesøg på disse øer, hvortil turistvirksomhederne på ovenstående øer vil blive inviteret.

Britta Leth Ø-turismeambassadør
Sammenslutningen af Danske Småøer

Projektet er støttet af LAG Småøerne med midler fra den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL): http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_da.htm, samt støttet med midler fra Erhvervsstyrelsens Ø-støtte under Landdistriktspuljen

De ti virksomheder, der er udpeget i turismeprojektet, er:

Karin og Renny Rosenlund har siden 2004 drevet Agerød Kro Gastronomi & Logi. De har kontinuerligt udviklet tilbuddene til turisterne og tilbyder bl.a. traktorture, hvor øens historie og natur kan opleves samt guidede rundvisninger i den hyggelige by med gadekær. Mad af høj kvalitet med internationalt flair kan nydes her sammen med oplevelserne på øen. Med 20 dobbeltværelser kan der tilbydes flere dages ophold, hvor også kroens cykler kan lånes. På Ankerpladsen på havnen bygges i denne vinter rammerne for en kiosk og café med lette retter.

Seks moderne og rummelige ferielejligheder er indrettet i den tidligere gård, hvor Karin Fredskild bor sammen med sin mand, Poul Erik. De fine faciliteter kombineret med Karins nærværende og gode værtskab har givet stedet så mange anbefalinger, at antallet af overnatninger stiger hvert år. En ny receptionsgang er ved at blive bygget, og planerne om at bygge et køkken til fællesrummet er allerede klar, så gæsterne kan lave mad sammen fx ved familiearrangementer og kurser. B & B Mando arbejder med et nyt tiltag, Business & Breaks for at tiltrække kurser og virksomhedsarrangementer.

Kirsten Bjørnø er født på Bjørnøgård, hvor hun og Henrik Kåg udlejer ferielejligheder og værelser. Mange turister besøger Bjørnø og overnatter her, men også mange gæster i øens beboerhus bruger overnatningsfaciliteterne, som også omfatter skurvogne, der er indrettet med senge. Deres lavu-telt giver muligheder for helt særlige arrangementer, kurser og familiefester. Eksterne instruktører lejer stedets faciliteter, ofte sammen med beboerhuset og bestilling af mad. Henrik afholder også selv kurser og tilbyder guidede rundvisninger på øen, hvor „Strandsafari“ og „Find haletudsen“ giver gode naturoplevelser.

For 14 år siden købte Gitte Loftlund Strandgården på Skarø sammen med sin mand, og her driver hun Café Sommersild. Gittes sans for kvalitetsmad lavet af gode råvarer kombineret med serveringen af røvarer direkte fra egen ovn og velhængt økologisk oksekød tilberedt over grillen giver herlige sommerbuffeter til glæde for familiefester og gruppebesøg. „Strandsafari“ til Skarø strandeng giver mulighed for at smage de vilde urter og blomster, og i samarbejde med guider på Skarø og Drejø arrangeres gerne heldagsture med både kulturelle og smagsfulde oplevelser.

På Femø Kro & Feriecenter kan ferien og weekendopholdet nydes. Her er også rammerne til de gode personlige fester: Konfirmation, fødselsdage, bryllupper, osv. Siden 1600-tallet har her været kro, og stedet er kendt for sin gode mad og det gode værtskab skabt af Pia Christensen og Asger Fanning. Med 24 dobbeltværelser og lokaler med AV-udstyr er der gode muligheder for at afholde kurser og møder. En landingsbane ved siden af kroen frister mange private flyvere til øen og giver kroens øvrige gæster en ekstra oplevelse, når de ankommer og letter.

Smukt beliggende i klitterne tilbyder Klithus Mando mad og overnatning. Her er 12 dobbeltværelser med eget bad og toilet samt to sovesale og således tilbud til såvel de individuelle gæster som grupper og skoler. Sauna og spa bygget i klitten er et særligt wellness-tilbud til gæsterne. Festsalen med plads til 120 personer giver muligheder for store arrangementer og busselskaber. Bestyrerparret Irene og Michael Wilkens startede i 2015, og de har et vigtigt samarbejde med Mandos andre turistvirksomheder.

Brummers Gaard på Aarø drives som café og restaurant af Marianne Weiman, som tilbyder kvalitetsmad og ø-specialiteter lavet af råvarer og urter fra øen. Totaloplevelsen giver hun turisterne med en rundtur i ø-bussen, guidet byvandring eller „Strandsafari“. Bulladen fra 1600-tallet, der har en stensamling og udstoppede dyr, er rammen for større arrangementer og familiefester. Marianne sælger ø-produkter fra de andre småøer og bruger en del af vinterhalvåret til at udvikle nye ø-specialiteter til den kommende sæson.

En fremvisningshave med passiv solvarme-drivhus, vindmølle og solceller, havedam til vandplanter og en vandtrappe til at rense vand – det er, hvad turisterne ser på rundvisninger i Den Helbredende Have på Fejø. Foreningens bestyrelsesmedlemmer har en stor viden om urterne og fortæller gerne om dem, og hvordan de bruges i hverdagen. Havens ro kan nydes ved bordene eller i hængekøjerne. Kombineret med en guidet bustur på øen og besøg på møllen giver et besøg i haven fine oplevelser for grupper og busselskaber på Æblets Ø med flere hundrede tusinde frugttræer.

Isefjordens center for outdoor og retreat ligger i Orø smukke natur og er rammerne for møder, kurser og konferencer samt familiefester. Her er et nyt professionelt køkken og gode muligheder for overnatning i værelserne med den fine udsigt til de grønne omgivelser eller midt i naturen i tipiernes, der står i Hegnøgårdens parkhave. Sommeren 2016 opstilles lege- og træningsredskaber i Hegneskoven, så der bliver gode muligheder for fysiske aktiviteter. Et tilbud om Bed & Breakfast i sommerperioden kombineret med fx vandre- og cykelture på øen skal tiltrække de individuelle gæster.

Elisa og Benny Thomsen er drivkræfterne bag Mandø Event. Elisa tilbyder guidede rundvisninger med besøg i møllen og kirken samt på museet. Deltagerne får totaloplevelsen, og de små steder sikres en indtægt. Benny fortæller gerne om naturen, sælerne og Vadehavet på hestevognsture til sælbankerne. Også hestevognsture, hvor der høstes østers arrangeres. Mandø Landhandel med salg af Mandø øl med ingredienser fra øen, frossent oksekød og kød fra Mandø Lam samt uldprodukter er et af ægteparrets nye tiltag. De skaber mange nye events, der får stor presseomtale.

Udvalg for småøer

Vi har bedt de 12 medlemmer af Folketingets Udvalg for Småøer om kort at beskrive deres syn på småøerne. Her følger de indlæg vi har modtaget ved redaktionens slutning:

Lennart Damsbo-Andersen (S)

Som næstformand i udvalget for Landdistrikter og Øer er jeg meget optaget af både de udfordringer og de fantastiske muligheder der er for øerne i dagens Danmark. Øboer er stolte folk, det mærker man med det samme når man møder dem. Og det gør jeg tit. For gennem de 5 år jeg har siddet i udvalget har jeg mødt utallige repræsentanter. Enten ved besøg på øerne, på Christiansborg hvor øerne er hyppige gæster i udvalget eller til generalforsamlinger og årsmøder i Sammenslutningen af Småøer.

Der er stor bevågenhed omkring øernes vilkår, og jeg oplever også en vilje til at gøre noget for at bedre vilkårene. Ikke mindst gør det indtryk når de danske øer i fællesskab henvender sig om mobildækning, internet, færgefart og planlov for bare at nævne nogle af de ting der tårner sig op.

For mig er det afgørende at vi først og fremmest får gennemført den trafikale ligestilling mellem øerne og fastlandet. Men det kan ikke stå alene, for muligheden for at fastholde befolkning på øerne og at de kan leve et almindeligt liv som andre danskere afhænger blandt andet også af offentlig service, mobildækning osv. ■

Erling Bonnesen (V)

Jeg har igennem årene arbejdet en del med øernes udfordringer, herunder færgedriften, landevejsprincippet, mobil- og bredbåndsdækning, planlov m.v.

Færgerne er livlinen til fastlandet. Derfor er jeg glad for at vi i Venstre igennem årene har været med til at afsætte færgepakker, som har gjort det muligt at få gang i udskiftning og modernisering af færgedriften og medvirket til at få sat penge af til tilskud til færgedriften.

Jeg håber det er slået helt igennem til gavn og gælde for bru-

gerne. Aktuelt er det landevejsprincippet der er i fokus, og det håber jeg som mange andre vil blive gennemført.

Adskillige steder er der problemer med mobilhuller og internetforbindelse. Det skal der gøres noget ved.

Jeg glæder mig over at det i højere grad er lykkedes at få øernes udfordringer med på den politiske dagsorden.

Jeg glæder mig til en fortsat god dialog omkring øernes udfordringer. ■

Mette Hjermand Dencker (DF)

Jeg ser øerne som en kæmpe ressource for Danmark, og øboerne som nogle stærke, selvstændige, initiativrige mennesker. Det glæder mig hver gang jeg besøger en ø, at se en masse små erhverv udfolde sig. Vi skal altid huske de gode historier. Så ser jeg også en del udfordringer, vi politikere skal hjælpe jer med at løse, først og fremmest skal I ligestilles med fastlandet på det trafikale område, vi må også erkende, at affolkningen går stærkt på øerne, og at vi skal gøre en ekstra indsats for jeres skoler.

Hvis vi ser bort fra færgesituationen, og få andre områder, så har I på mange områder samme udfordringer som landdistrikterne, bare med større konsekvenser til følge. F.eks. manglende mobildækning, arbejdspladser, Realkreditinstitutternes manglende udlån osv. Jeg vil fortsætte med at arbejde for at sikre ovenstående generelt i landdistrikterne og på øerne. I sidste valgperiode fortalte jeg min partitop om hysteriet omkring strandbeskyttelseslinien, når I ønskede små tiltag. Det medførte at vi fik taget et opgør med det i vækstplanen. Jeg vil også fortsat kæmpe for jeres udvikling generelt, men tøv ikke med at kontakte mig. Det eneste jeg ved, er det I fortæller mig.

Jeg rejste sagen om trafikal ligestilling af øerne i Folketinget. Den sag er mit hjertebarnd, og jeg har kæmpet længe for at få den indført. I skal ikke bare have prisnedsættelser. Vi skal anerkende, at de blå landeveje er ligeså vigtige som de sorte. Alle prisreduktioner der foretages indtil da, skal jeg nok minde mine kolleger om, blot er et skridt på vejen mod den trafikale ligestilling, som vi SKAL vi have indført indenfor en meget kort årrække. ■

Thomas Danielsen (V)

Styrk småøerne.

Dansk økonomi er i fremgang, men småøerne har ikke fået tilstrækkeligt del i væksten.

Jeg vil et Danmark i balance, hvor der er udvikling og vækst – også på småøerne.

Jeg ser i høj grad potentiale i småøerne. De er karakteriseret af viljestyrke, lyst og vedholdenhed, og jeg tror på, at vi kan fremme en positiv udvikling.

Men for at ildsjæle kan komme til, må vi fra politisk side ikke stå i vejen med tåbelige regler. Et af de vigtigste elementer for at styrke småøerne er ordentlige rammevilkår. Vi skal sørge for, at lokalsamfundet kan gennemføre flere gode projekter.

I dag er planloven en stopklods for gode lokale initiativer. Den skal derfor liberaliseres. Der skal være bedre mulighed for erhverv i og turismeudvikling. Derudover giver vi 85 mio. årligt i tilskud til lavere færgepriser. Samtidigt skal vi styrke driftssikkerheden for øerne i form af bedre reservefærgemuligheder. Det vil vi drøfte løsninger på med småøerne.

Endeligt laver regeringen en bredbåndsfond på 300 mio. kr. til de områder af Danmark, hvor regningen er uforholdsmæssig dyr. Venstres konkrete initiativer til at skabe vækst og udvikling i hele landet er mange. Over 100 initiativer er at finde på Erhvervs- og Vækstministeriets hjemmeside. Vi er bevidste om, at der skal ske noget, hvis vi skal genoprette et Danmark i balance. ■

**Nikolaj Amstrup (ALT)
(Stedfortræder for Roger Matthisen)**

Der findes intet mere dansk end småøerne. Vi har alle et billede af færgeture og vind, rolig puls og salt i luften. Men når vores nutid forblinder af effektivitet og regneark med arbejdsudbud, så bliver det svært at opretholde de små samfund på øerne. Vi har brug for trafikal og digital ligestilling, så det også i fremtiden vil være muligt at opleve øerne med de unikke værdier, de har. Vi skal tage hensyn til øernes forskellighed, i stedet for at diktere fra oven. Samtidig skal vi sørge for, at de mennesker og virksomheder, der ønsker at bygge, bo og etablere sig på en ø, får bedre mulighed for dette.

De kommuner, der er så heldige, at have småøer udtrykker ikke ønske om at komme af med dem – tværtimod siger de samstemmende, at øerne er en del af deres identitet. Og jeg er enig. Jeg ønsker, at øerne skal få større frihedsgrader, til at eksperimenter

mentere med boformer, afgrøder og andre tiltag, der passer i deres DNA – under respektfuld hensyntagen til den natur de er en integreret del af. ■

Andreas Steenberg (RV)

Jeg synes, der foregår en masse positivt i vores landdistrikter og på øerne. Iværksætterånden er ikke til at tage fejl af; der tænkes nyt, skabes nye produkter og sættes en masse i gang. Jeg synes ikke det står så ringe til, som det ofte lyder i debatterne. Og de mennesker jeg møder, er glade for deres valg af bosted.

Den virkelyst, jeg møder på landet og på øerne, mener jeg faktisk er vejen videre for hele Danmark. Vi skal lave en erhvervs politik, som retter sig meget mere til små virksomheder, som der er masser af på landet. Det skal være nemmere at starte op, få investeringer, have medarbejdere, eksportere og udvikle sig fra en til måske 10-100 ansatte. Jeg arbejder en del med fødevarer, hvor jeg simpelthen tror at meget regulering er lavet ud fra Danish Crown, Arla, Carlsberg osv., men det er svært for et lille bryggeri, gårdbutik eller lignende at klare det. Det skal vi lave om på.

Radikale kæmper også for at afsætte penge til billigere færger. Vi var ikke overbeviste i en lang tid, men en beregning viste at det såkaldte landevejsprincip kunne nås med relativt få midler. Vi afsatte penge til en markant reduktion af godspriserne, og nu er turen kommet til passagerpriserne. ■

Magnus Heunicke (S)

Vores smukke øer er en kronjuvel i Danmark. Et besøg på en af dem fortryder man aldrig. Udover at øerne er attraktive for turisterne, så skal øerne naturligvis også fortsat være attraktive for de fastboende.

Her er færgen livsnerven for småøerne. Socialdemokraterne prioriterede derfor i vores regeringsperiode at nedsætte godstaksterne markant på færgerne til og fra de danske småøer. Og vi foreslog tilsvarende, at vi nedsatte taksterne for passagerer og biler med 133 mio. kr. Det nåede vi desværre ikke at gennemføre før valget. Trods fuld opbakning til forslaget har det efter valget været svært at få den nye regering til at følge op. Det ser nu ud til at lykkes, selvom det bliver et væsentligt mindre beløb, end det vi havde foreslået og håbet på.

Fortsættes på side 22

Forsat fra side 21

Når kommunerne får dikteret nul – eller ligefrem minusvækst, vil det betyde forringelser på den kommunale velfærd, hvor færgeforbindelsen også kommer i farezonen. Vi skal i stedet prioritere fællesskabet og den kommunale velfærd. ■

Henning Hyllested (EL)

Trafikal ligestilling har været det største og mest hårdnakkede ønske fra småøer, ø-kommuner og Udvalget for Landdistrikter og Øer igennem mange år. Ved fælles indsats lykkedes det at bringe spørgsmålet højt op på dagsordenen. Men vækstplanen er skuffende. Ikke mindst set med småøers og ø-kommuners briller: Der afsættes ikke mindre end 9 mia.kr. over de næste fire år til over 100 forskellige initiativer. Af dem går kun 85 mio. kr. om året (fra 2017) til – ja, ikke til trafikal ligestilling. Det er man som bekendt langt fra på trods af løfter om det modsatte fra nogle af regeringens medlemmer. End ikke de 133 mio.kr., som vi aftalte med den tidligere regering, kunne det blive til.

Vækstplanen løser heller ikke problemet med finansiering af huskøb og småerhverv. Enhedslisten har stillet forslag om at oprette en statslig landdistriktsbank, som kunne tilvejebringe billige statslån til brug for folk, der gerne vil låne til et hus eller en lille virksomhed. Det er nødvendigt at „lappe“ på et lånemarked, som ikke fungerer bl.a. på vores øer.

Vækststudspillet fra regeringen afsætter også en pulje på 300 mio.kr. til bedre bredbånd og mobildækning i yderområderne. Der er stadig for mange steder, hvor dækningen er for dårlig. Ikke mindst på mange af vores øer. Det er bl.a. en hindring for at kunne skabe hjemmearbejdspladser og drive erhverv. Enhedslisten vil kæmpe for, at pengene dirigeres derhen, hvor behovet er størst!

Jeg kunne tænke mig, at øerne i langt højere grad går sammen om fælles markedsføring over for indenlandske og udenlandske turister (og kommende bosættere) og forsøger at „brande“ sig som et bæredygtigt økologisk paradys med vedvarende energi som energikilde. Øerne som sprøjtefri zoner, med fødevarer og specialiteter af høj kvalitet, med sol og vind. En langsigtet vision, ja. Men visioner sikrer udvikling! ■

Nyhedsbrev

Se flere ø-nyheder og tilmeld dig nyhedsbrevet fra Sæmmenslutningen af Danske Småøer på www.danske-smaaoer.dk

Mai Mercado (K)

De seneste år har vi oplevet en stor fraflytning fra landdistrikterne til de store byer. Det har medført en hæmmet vækst i landdistrikterne, som vi hurtigst muligt bør rette op på. Vi skal sikre et Danmark i balanceret vækst, hvor velstand og beskæftigelse ikke kun er forbeholdt de større byer.

Jeg mener, at vi kan gøre en række tiltag for at ændre på den negative udvikling. For det første bør vi indføre landevejsprincippet. Landevejsprincippet indebærer, at billetprisen for at sejle med en færge fastsættes således, at den svarer til omkostningen ved at køre en tilsvarende strækning på landevej. På denne måde styrkes det lokale erhvervslivs mulighed for at tiltrække arbejdskraft, ligesom det bliver nemmere at pendle til og fra arbejdspladser på fastlandet.

Derudover mener jeg, at bedre mobildækning i landdistrikterne er en absolut nødvendighed. Så snart man bevæger sig væk fra de store byer, er internethastigheden langt fra tilfredsstillende. Det er en enorm vækstbremse for især de erhvervsdrivende, og det er med til at afkoble landdistrikterne og øerne yderligere. ■

Karsten Hønge (SF)

Øerne, Danmarks skatte.

Øer og landdistrikter bliver ofte omtalt som noget der er besværligt, dyrt og ude af trit med den moderne verden. En forsker har oven i købet foreslået at sælge ud af øerne til udenlandske rigmænd.

Intet kunne være mere forkert, og penge er en fattig målestok. Vores øer er nemlig en vigtig del af Danmarks kultur, historie og selvforståelse. Vi skal passe godt på disse skatte, for Danmark er et af de lande i verden som har mindst fri natur. Turismen kan udvikles, og der er særlige muligheder for en slags basisturisme med anderledes naturoplevelser. Det kan støtte en både social, økologisk og økonomisk bæredygtig udvikling på øerne.

Planloven sikrer vores fælles værdier. At nedbryde denne beskyttelseslov for at høste kortsigtede økonomiske gevinster, vil direkte undergrave øernes muligheder for at overleve på længere sigt.

Færgepriserne skal sættes ned, og ordentlig dækning til mobil og internet har særlig betydning for øboere. ■

Udvalget fik deres ø-ilddåb

Politikere, Endelavitter og øsæmmenslutningens folk på Endelave.

Som en af de første ting efter valget besluttede Folketingets nye Udvalg for Landdistrikter og Øer at tage på ø-besøg. Over to dage hen over månedsskiftet september – oktober besøgte politikerne Endelave og Hjarnø.

Udvalget var repræsenteret ved formand Peter Juel Jensen (V), næstformand Lennart Damsbo Andersen (S), Mette Hjermand Dencker (DF), Henning Hyllested (EL), Kaare Dybvad (S), Magnus Heunicke (S) og Daniel Toft Jakobsen (S).

Fra Horsens kommune deltog formand for Teknik og Miljøudvalget Ole Pilgaard Andersen (DF) samt Tom Heron, direktør for samme udvalg.

Fra Hedensted kommune deltog Borgmester Kirsten Terkilsen (V), Liselotte Hillestrøm (S), Johnny Sørensen (S), Torsten Sonne Petersen (SF), kommunaldirektør Jesper Thyrring Møller samt embedsmand vedr. færgefart Michael Laursen.

Turen startede på Endelavefærgen hvor udvalgsmedlemmerne blev fyrstelig modtaget med lækkerier fra øen. Vel ankomne fortsatte deltagerne til Endelave Lægeurtehave hvor repræsentanter for øens erhvervsdrivende fortalte om vilkårene for at drive forretning på øen. Efter en middag på Endelave Kro var der indkaldt til åbent borgermøde med stort

fremmøde fra Endelavitterne. Debatten gik livligt og de nye udvalgsmedlemmer fik deres ilddåb i en debat om færgefart, mobil- og internetaækning mm.

Den følgende morgen bød på ø-rundtur med besøg på Den Gamle Købmandsgård, Endelave Flet, Endelave Camping, det nye madpakkehus samt Endelave Fiske- og Røghus.

Dernæst gik det retur med færgen til Snaptun og efter hurtigt færgekøft videre til Hjarnø. Her fordeltes deltagerne i to traktortog og fik en tur øen rundt med stop ved Hjarnø kirke og både „Vester Ude“ og „Øster Ude“. I forsamlingshuset var der efterfølgende borgermøde med Hjarnøboerne samt orientering til politikerne om LAG Småøernes arbejde. Dagen afsluttedes med middag i fornem stil på Hjarnø Kro og en færge retur til hovedlandet.

Disse ø-besøg er vigtige – ikke mindst for et udvalg med nye medlemmer, der måske ikke tidligere har været i kontakt med småøernes særlige vilkår. Mødet med øerne og ikke mindst med øboerne giver politikerne syn for småøernes udfordringer og en mere direkte forståelse for de vilkår der indgår i en ø-hverdag. Det er positivt, at både folketings- og kommunalpolitikere ønsker at deltage i ø-besøg – det næste er allerede under planlægning!

LS

*

Fornemt traktement på færgen med Endelaves lækkerier

Omø på vikingetidens landkort

– Stor sølvskat fra Svend Tveskægs tid fundet på mark på Omø

På Omø er fortid og nutid i disse måneder ved at blive forbundet. I forbindelse med at Omø får lagt fiber-net ned, besluttede en af arbejderne Robert Hemming Poulsen, der er ivrig amatørarkæolog, at tage sin metaldetektor med til Omø. Han havde hørt, at der for år tilbage var fundet bl.a. en sjælden langbue og en snoet sølvring på øen.

Derfor brugte Robert sin fritid sammen med sin metaldetektor, og i slutningen af september gav det resultat. På en mark på Skovbanken fandt han flere stykker sølv og sølvmonter, og der blev foranstaltet en egentlig udgravning af området.

Man fandt nu en sølvskat på mere end 800 enkeltdele, heriblandt flere eksemplarer af de første danske mønter, de såkaldte „Harald Blåtand mønter“.

Skatten indeholder kun sølv. Mønter, stumper af mønter og smykker samt et par næsten hele sølvsmykker af meget fin kvalitet.

De mange genstande lå i pløje-jorden inden for et område på ca. 25-30 meter i diameter. Den beholder skatten har været samlet og nedlagt i, fandt man desværre ikke spor af.

Harald Blåtandmønten: Et flot eksemplar af en tidlig dansk mønt, en „Harald Blåtand Korsmønt, ca 975-980“. Fotograferet netop som den kom op af jorden.

Sjældent fund af 3 mønter, med en mønt foldet omkring 2 andre.

Omø-skatten:

Omfatter mere end 800 større, små og meget små stykker sølv – helt ned til 0,1-0,2 gram.

Sølvet er samlet for sin værdi „i sølv“ – ikke som penge i vores forstand eller som smykker til klædedragten.

Der er mange små afklip af arabiske mønter, såkaldte Dirhem-klip.

En del danske mønter, såkaldte Harald Blåtand-mønter samt mønter fra England, Tyskland, Polen, Tjekkiet m.fl. De nærmere møntbestemmelser venter man på. I følge de første bestemmelser er der flere sjældenheder og muligvis et par overraskelser og „nyheder“.

Helt specielle er de såkaldte „Hiddensee“ kors og -smykker, der har deres paralleller i et fund på den lille ø Hiddensee ud for Rügen, men dér i guld.

Vi kan ikke afgøre præcis, hvorfor eller hvordan skatten er begravet. Der er ikke noget, der kan vise, at den har ligget i et hus eller inden for en landsby. Her er plads til fantasien!!

Kilde: Vestsjællands Museum,
www.vestmuseum.dk

Ø-POSTEN

Nyheder fra Sammenslutningen af Danske Småøer. ISSN-0105-4325.

Ø-postens artikler er ikke nødvendigvis udtryk for Sammenslutningen af Danske Småøers holdninger. Indsendte artikler bedes ikke overstige 1500 anslag.

Deadlines for Ø-posten:

Marts-nummer: deadline 25. feb. 2016

Juni-nummer: deadline 25. maj 2016

September-nummer: deadline 25. aug. 2016

December-nummer: deadline 25. nov. 2016

Redaktion: Sammenslutningens bestyrelse
Dorthe Winther, Omø, ansv.h. 58 19 91 80
Eva Terkelsen, Bjørnø 20 63 15 31
Jytte Heglund, Neksø 59 26 96 06
Henrik Kåg, Bjørnø 26 75 08 12
Anni Sørensen, Askø 61 68 63 53
Jan Fabricius, Birkholm 40 40 03 25
Poul Anker Boisen, Anholt 20 96 50 22
Jan Bendix, Venø 40 42 21 05
Redaktør: Lise Thillemann Sørensen
Layout: Erik Steenstrup Dyhr
Foto: Karsten Krag, Orøkontoret, en kgl. hof-fotograf, Asger Anderskov, Britta Leth, Venø
Færgefart, Lise Sørensen, Tobias Bondesen
Museum Vestsjælland.

Ø-Posten udgives med tilskud fra Erhvervs- og Vækstministeriet og fra Kulturministeriets pulje til landsdækkende almennyttige organisationer.
Annoncer: 4,00 kr. pr. spalte-mm.
Tryk: Svendborg Tryk. Oplag: 2900
Redaktionen afsluttet 1. december 2015
Abonnement: 150 kr. pr. kalenderår.
Ø-Posten: Sammenslutningen af Danske Småøer, Strynø Brovej 12, 5900 Rudkøbing
Tlf. 62 51 39 93
E-mail: sekretariatet@danske-smaaeroer.dk

Se flere ø-nyheder og tilmeld dig nyhedsbrevet fra Sammenslutningen af Danske Småøer på www.danske-smaaeroer.dk